

Antwerpen, telecomstad

Van Telefoon tot Smartphone

Tentoonstelling MAS kijkdepot, najaar 2014

Samenstelling:

Jan Verhelst

Karel Verhelst

In opdracht van

De Vrienden van het ATEAmuseum

www.kulentuur.be/ateamuseum

In samenwerking met het Museum Aan de Stroom, Antwerpen.

Inhoudsopgave

1. Inleiding	3
1.1 Toespraak tijdens de vernissage van deze tentoonstelling 18/10/2014.....	3
1.2 Antwerpen voor meer dan 100 jaar telecomstad!	5
2. Verwelkoming.....	8
2.1 Een handbediende centrale.....	8
2.2 Joske Vermeulen.....	8
3. 1880-1930: de Belle Epoque: ambachtelijk	10
3.1 Algemene tekst.....	10
3.2 Hoeveel mensen hadden telefoon tijdens de Belle Epoque?	11
3.3 Logo Belle Epoque	12
3.4 Objecten	12
3.5 Projector Belle époque	15
3.6 Berichten verzenden: telegram.....	16
4. 1930-1960: rond WO II: Industrialisatie	17
4.1 Hoeveel mensen hadden telefoon rond de Tweede Wereldoorlog?	18
4.2 Algemene tekst.....	19
4.3 Logo jaren 1930-1960	19
4.4 Objecten	19
4.5 Projectie 1930-1960	22
4.6 Berichten verzenden: de telex	23
5. 1960-1990: de golden 60s: democratisering	24
5.1 Algemene tekst.....	24
5.2 Hoeveel mensen hadden telefoon in de "Golden Sixties?"	25
5.3 Logo periode 1960-1990	26
5.4 Objecten	26
5.5 Projector "Golden sixties"	28
5.6 Berichten verzenden: FAX.....	29
6. Huidige tijd	29
6.1 Algemene tekst.....	29
6.2 Hoeveel mensen hebben telefoon in de huidige tijd?	30
6.3 Objecten	31
6.4 Berichten verzenden: Email, SMS,	32
7. ATEA in de stad.....	34
8. Wat betekent de naam ATEA in feite?	35
9. Voor de techneuten.....	36
10. Archiefstuk	37

11. Multimedia	38
11.1 Documenteren van de periodes	38
11.2 Telefoon en humor	39
12. De vrienden van het ATEAmuseum.....	40
13. Bronnen	41
14. Enkele overzichtsfoto's	41
14.1 Kranteartikels.....	47

1. Inleiding

1.1 Toespraak tijdens de vernissage van deze tentoonstelling 18/10/2014

Een klassieke vraag: wie heeft de telefoon uitgevonden? Het antwoord hangt af van aan wie je dat vraagt. Immers een Duitser of een Italiaan zal naar iemand van zijn of haar nationaliteit verwijzen, die een concept rond telefonie heeft uitgedacht. Maar wie ook een dergelijk concept heeft uitgedacht was de Amerikaan Alexander Graham Bell. Hij was echter ook in het juiste milieu om zijn concept te commercialiseren.

Zijn eerste klanten waren natuurlijk Amerikanen, maar weldra begonnen ze ook wereldwijd hun telefoons aan de man te brengen. Meteen stelden ze vast dat het exporteren van afgewerkte producten naar Europa handenvol geld kostte zodat ze besloten om lokaal een fabriek op te starten. België was toen een belangrijke industriële natie, met het tweede grootste Bruto Nationaal Product per capita, na de Verenigde Staten. De uiteindelijke keuze viel dan ook op Antwerpen, toen nog de grootste haven van de wereld en met een goed investeringsklimaat. Zo werd den Bell opgericht in 1882, en tien jaar later ATEA.

De aanwezigheid van deze twee bedrijven betekende dan ook de grondslag van de meer dan 100 jarige bloei van de telecomsector in Antwerpen. Vandaar dat we niet zonder enige fierheid de naam “Antwerpen telecomstad” kozen voor deze mini expo.

Waar ATEA begon als een atelier waar telefoons en centrales ambachtelijk werden ineen geknutseld, werd het vanaf de jaren 1920 deel van een grote Amerikaanse telefoononderneming, en zo kreeg het toegang tot de spitstechnologie van dat bedrijf. Flexibiliteit was ATEA's visitekaartje, en zo voldeden ze wereldwijd aan de specifieke soms grillige vereisten van hun klanten.

In 1986 werd het bedrijf overgenomen door Siemens en het leek dat de Duitsers enkel de markt wilde inpikken van de toenmalig RTT. Maar door de creativiteit van zowel het management als het personeel, kon Atea unieke troeven uitspelen, waarvan ook Siemens beter werd. Atea veroverde zo de Afrikaanse markt, en zijn ontwikkelingsingenieurs schreven mee software voor de booming van mobiele communicatie in de jaren 1990.

De evolutie over 100 jaar van de vaste telefonie, herhaalde zich over 20 jaar bij de mobiele telefonie. Alles gaat immers veel sneller. Er was ook duidelijk een **verschuiving van producten naar diensten**.

In de jaren 2000 gebeurde er een schaalvergroting, en na de zoveelste herstructureringspraak sprak men van verhuizen, zodat het oude ATEA-erfgoed in gevaar was. Met enkele gelijkgestemde zielen richtten we een groep op “ **de Vrienden van het Ateamuseum**” om dit erfgoed te vrijwaren.

Op onze zoektocht naar een herbestemming namen we contact op met het MAS in het voorjaar 2008. Ik herinner me nog zeer goed de aanhef van de mail die ik schreef “*Geachte, met de aanwezigheid van Bell en Atea, was Antwerpen voor meer dan 100 jaar dé telecomstad in België*”..

Binnen de 24 uur kreeg ik een enthousiaste telefoon van Frank Wauters van het MAS, en er werd een bezoek gepland van een afvaardiging. We hadden blijkbaar de gevoelige snaar geraakt van het chauvinistische Antwerpen. De samenwerking werd beklonken.

Een jaar later stonden we met ons team medewerkers enthousiast te werken in wat vroeger het volkskundemuseum was om alles te verpakken te registreren en te restaureren. Verschillende ATEA-experten werden ingeschakeld om zowel telefoons als centrales te restaureren. Het leren kennen van de objecten en documentatie was zo fascinerend dat ik er een boek over geschreven heb.

Een origineel geplande telecomtentoonstelling bij de opening van het MAS moest worden uitgesteld. Oorspronkelijk was bij het MAS de sky de limit, maar men moest noodgedwongen een “vals plafonneke” steken. Tussen droom en daad staan immers wetten in de weg, en praktische bezwaren. Hoe dan ook, vandaag zijn wij fier deze mini expo te kunnen aanbieden, en danken het MAS hiervoor.

We hebben de tentoonstelling chronologisch ingedeeld in 4 fasen, die u weldra zal herkennen. Daarnaast hebben we ook geprobeerd thema's zoals de evolutie in parlofonie, bedrijfstelefonie, munttelefoons, en telefooncentrales in een notendop aan te bieden. Dank zij multi-mediatechnieken laten we nog een en ander zien op schermen. Vergeet ook niet ons filmpje “Madame la Marquise”, waar onze elektromechanische centrale op een ludieke manier wordt getoond.

Ook gekende sketches waarbij telefoon een belangrijke rol speelt passeren de revue.

ATEA was bij het grote publiek gekend omwille van parlofoons en verkeerslichten, waarvan het bedrijf trouwens marktleider was in België. Zij zijn in 2014 nog pertinent in het straatbeeld aanwezig, tenminste als je er alert voor bent. Met het project “ATEA in de stad” wordt dat getoond.

Ondanks deze mini expo hopen we dat tegen 2016, wanneer telefonie zijn 140 jarig bestaan viert, we een volwaardige tentoonstelling mogen aanbieden, waarbij ons vlaggenschip de elektromechanische centrale M.A.X, een meesterstuk van elektro-techniek, in volle glorie kan getoond worden.

Ik dank u allen voor uw aandacht.

Jan Verhelst

1.2 Antwerpen voor meer dan 100 jaar telecomstad!

De Amerikaan Alexander Graham Bell vond in 1876 de telefoon uit. Toen de firma's rond hem expansie zochten naar Europa, kozen ze voor Antwerpen, toen nog de grootste haven van de wereld met talrijke kapitaalkrachtige ondernemers. Eerst werd *Bell Telephone Manufacturing Company*, beter bekend als "**den Bell**" opgericht in de Boudewijnstraat (Antwerpen Zuid) en enkele jaren later de *Antwerp Telephone and Electric Works*, beter bekend als **ATEA** in de Boomgaardstraat, Berchem (tegenover Brouwerij De Koninck)

Beide Antwerpse firma's brachten gedurende meer dan 100 jaar spitstechnologie aan de man. Telefoons en telefooncentrales werden wereldwijd met succes geïnstalleerd. Op zijn hoogtepunt werkten er een twintigduizend mensen in de sector.

Door globalisering zijn beide bedrijven intussen zwaar afgeslankt en opgegaan in een groter geheel.

De meeste gebruikte objecten in deze tentoonstelling komen uit het ATEA erfgoed, doch zijn toonaangevend voor deze sector.

Er worden 4 tijdspannes getoond waarin telkens de aangewende technologie, de materialen en de gebruiksmogelijkheden worden voorgesteld. Zo zien we aanvanke-lijk houten telefoons als kleine meubelen in een "Belle époque"-interieur terwijl die later industriële producten worden. Van een simpele nostalgische telefoon met zwengel tot een gesofistikeerde smartphone met 1001 toepassingen.

Grafieken tonen aan dat in de beginperiode enkel de superrijken zich een telefoon konden permitteren. Na het democratiseringsproces heeft nu nagenoeg iedereen een intelligent draadloos toestel op zak.

Deze tentoonstelling geeft aandacht aan een prachtig staaltje van Antwerps kunnen in een wereldvermaarde bedrijfstak.

Een kleine opmerking voor ex-ATEA personeelsleden. Dit is geen tentoonstelling over ATEA. Dit is een mini-expo over de geschiedenis van de telefonie, toegespitst op Antwerpen. Toevallig met wel wat ATEA erfgoed.

Berchem, Boomgaardstraat omstreeks 1900. In het gebouw rechts op de hoek van de zijstraat (Coveliersstraat) begon ATEA in 1892. Dit gebouw is in 1957 afgebroken, en vervangen door een ander. In 1972 is het bedrijf naar Herentals verhuisd, en nu huizen er diensten van de provincie in.

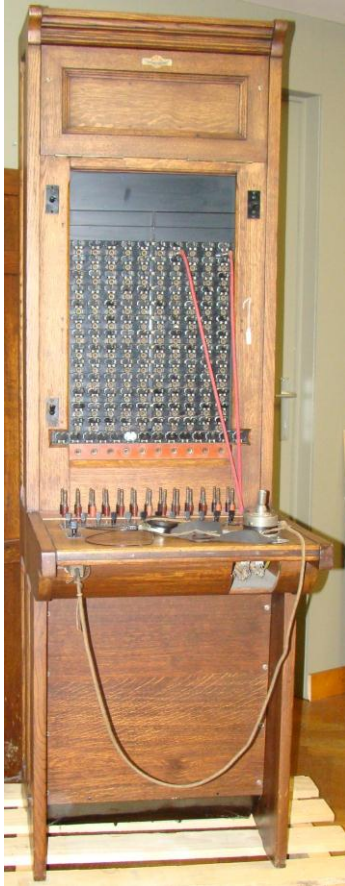

Eerste BTMC fabriek in de
Boudewijnstraat, anno 1883.
Het allereerste gebouw brand-
de af.

2. Verwelkoming

Alvorens we de tentoonstelling binnengaan, zien we links achter de tralies twee “eye-catchers” staan:

2.1 Een handbediende centrale

Deze centrale diende om manueel telefoongesprekken op te zetten. Een gebruiker belde de telefoniste op door aan een zwengel te draaien, en meldde met wie hij of zij wilde praten. De verbinding werd dan door de telefoniste opgezet door middel van stekkers.

Geheimhouding was niet altijd verzekerd, en soms waren telefonistes wel eens roddelantes...

Dit exemplaar van ATEA makelij kan 140 abonnees behandelen. Het toestel is gerestaureerd door de vrienden van het ATEAmuseum.

Waarom waren telefonistes meestal vrouwelijk?

In de beginperiode (einde jaren 1870) had men jongens (teenagers) ingeschakeld; men gebruikte die immers reeds als telegraaf operator. Maar weldra bleek dat hun houding (*geen geduld*) en gedrag (*uithalen van guitenstreken, vloeken*) onaanvaardbaar was bij telefonische contacten met klanten, zodat ze door jonge vrouwen werden vervangen.

Vanuit het standpunt van de werkgever waren er ook commerciële redenen: in die periode was het loon van een vrouw beduidend minder als dat van een man (zelfs tot de helft en minder!), en de klanten vonden het aangenamer met een vrouw te praten.

Gedurende jaren waren telefoonoperators meestal vrouwen, tenzij bij een staking alle beschikbaar personeel werd ingeschakeld, en ook “bazen” de telefonistetafels moesten “bemannen”!

2.2 Joske Vermeulen

Het MAS is erin geslaagd de telefoon, die gebruikt werd in de beroemde sketch van Gaston Bergmans en Leo Martin, te lenen voor deze tentoonstelling. Naast de telefoon krijg je de sketch te zien op een scherm.

<https://www.youtube.com/watch?v=-a1jHvp1eIA>

ambachtelijk

industrialisatie

democratisering

draadloos

1880-1930: belle époque

1930-1960: rond WO II

1960-1990: democratisering

1990-nu: huidige tijd

3. 1880-1930: de Belle Epoque: ambachtelijk

3.1 Algemene tekst

Na de uitvinding van de telefoon in 1876 door de Amerikaan Alexander Graham Bell, werd hij zowat overal in de Westerse wereld geïntroduceerd. In Antwerpen werden “den Bell” en ATEA opgericht, die telefoons en telefooncentrales produceerden.

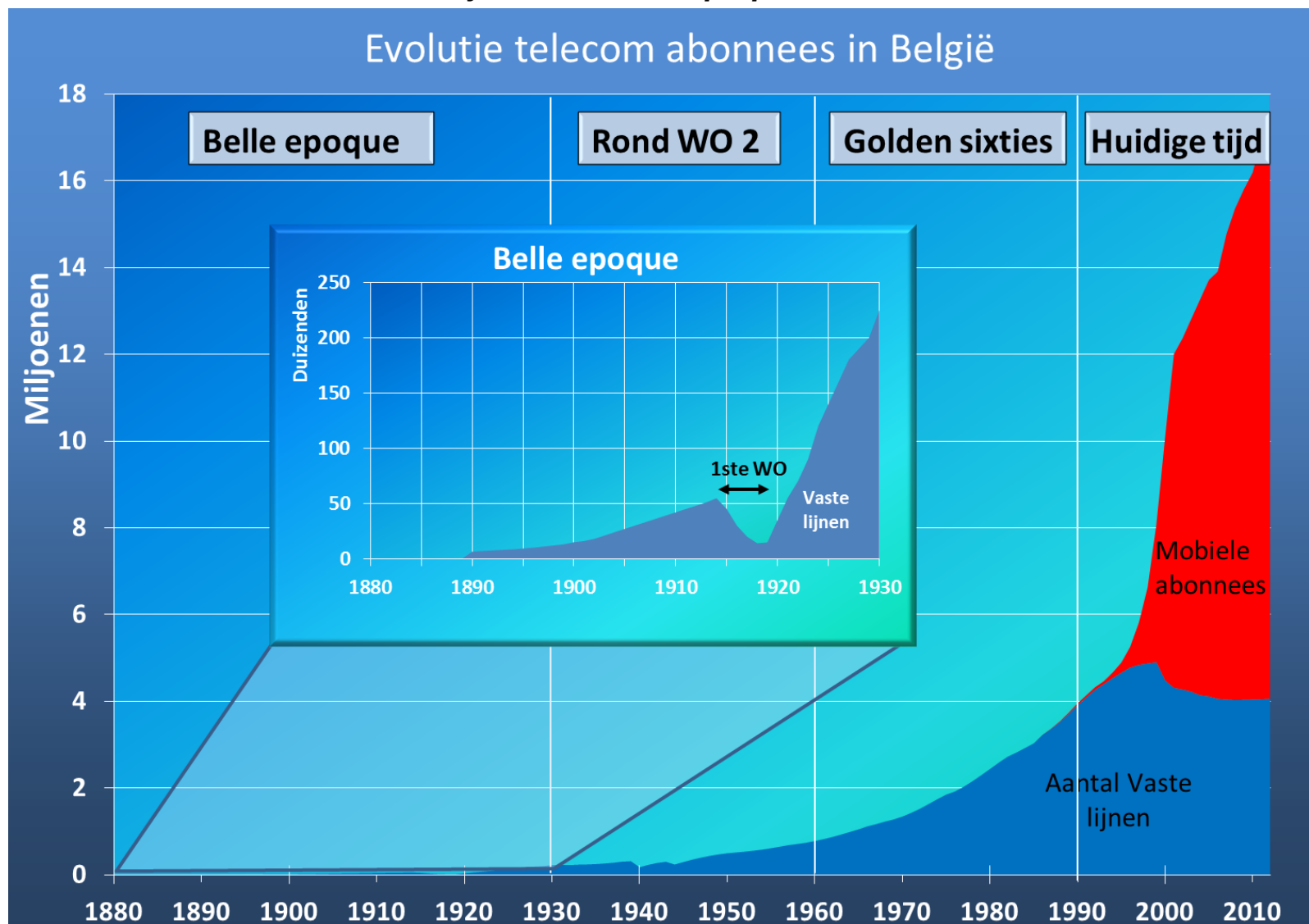
Gesprekken dienden manueel te worden opgezet. Met aan een zwengel te draaien trok men de aandacht van een telefoniste, aan wie men de naam van de bestemming doorgaf. Vervolgens verbond de telefoniste u door via kabels en stekkers.

Enkel de “happy few”, zoals de dokter, de notaris, de burgemeester, of andere kapitaalkrachtigen hadden telefoon.

Tijdens de belle époque periode werden telefoons en centrales **artisanal** gemaakt van enkele basismaterialen: *hout, koper, metaal en eboniet*.

De grafiek toont de evolutie van het aantal telefoongebruikers in België.

3.2 Hoeveel mensen hadden telefoon tijdens de Belle Epoque?

3.3 Logo Belle Epoque

3.4 Objecten

3.4.1 Klassieke houten muurtelefoon

Deze eerste telefoon bevat een aparte microfoon en luisterhoorn, en een zwenkel. De bak onderaan bevatte batterijen. Met de zwenkel kon men de operator opbellen. Het toestel werd aan de muur gemonteerd.

Naast dit toestel staat er een tweede, dat open ligt, zodat men de technologie kan bewonderen.

3.4.2 Zicht op de technologie tijdens de Belle Epoque: Open toestel

Dit is het oudste toestel van de ATEA collectie in het MAS, volledig geres- taureerd door Carlos Bekaert, één van onze leden.

Dit is duidelijk nog jaren 1890:

- Droogstempel met firmanaam op het deurtje
- Niet geïsoleerde draden
- Scharnieren worden gebruikt als elektrische geleider

Open toestel – Belle Epoque periode

3.4.3 Huistelefonie: een meidoproepsysteem

In de huizen en kastelen van de hogere stand konden de bewoners de meid opbellen door op een knop te drukken. De meid zag op een paneel naar welke kamer ze moest komen om instructies te krijgen. Via televisiefeuilletons zoals “Upstairs/Downstairs” is dit bij ons bekend.

Een object uit de verzameling van Carlos Bekaert.

3.4.4 Huistelefonie: een telefoontoestel voor interne communicatie

In een verder stadium kon men de meid opbellen, en via de huistelefoon instructies geven. Dit toestel werd ook gebruikt voor communicatie binnen kleine bedrijven.

3.4.5 De “candlestick”

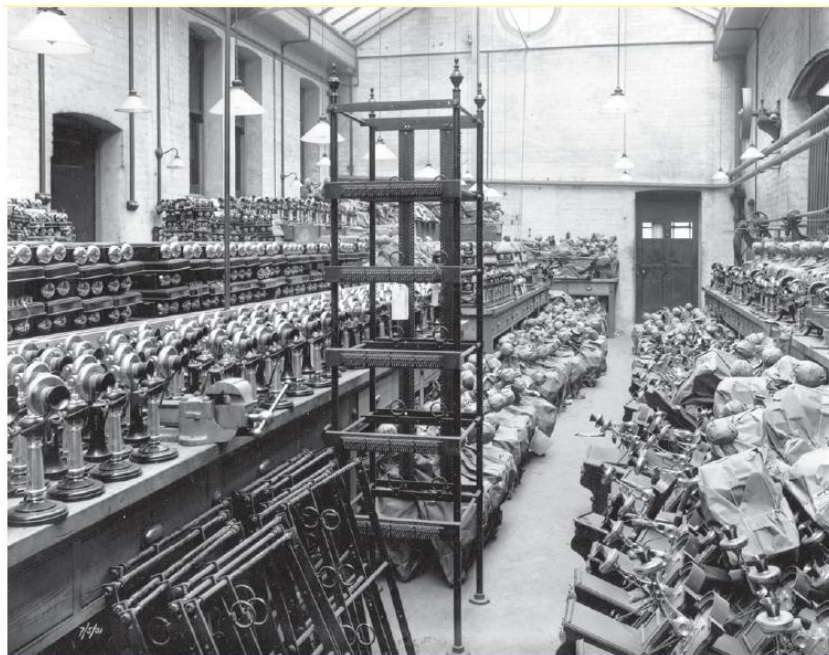
Stilaan werd vormgeving belangrijk, en ontwierp men de “candlestick” telefoon. Functies zoals een bel en een zwenkel werden “weggestopt” in een “bellbox” die men ergens in een hoekje plaatste. Op het bureel werd de sierlijke candlestick geplaatst. **Let op de tweetalige**

instructies naast het mondstuk.

Fabricatie candlesticks op ATEA

Dit toestel van het begin van de 20ste eeuw uit de verzameling van Filip Van Steenkiste werd gemaakt door BTMC in Antwerpen, de zogenaamde **golfball candlestick**. Ook ATEA maakte dergelijke toestellen.

*Fabricatie candlesticks
bij BTMC*

*(foto: Laurence Rudolf,
UK)*

Begin 20ste eeuw.

3.4.6 De Ericsson eiffeltower of skeleton telefoon

De Zweedse firma Ericsson was in de jaren 1880/1890 trendsetter. Zij ontwierpen het eerste toestel met een geïntegreerde **telefoonhoorn**. Revolutionair vanaf het eerste moment. Dit werd door de Amerikanen pas decennia later overgenomen.

Deze telefoon, die zowel qua vormgeving als qua techniek vooruitstrevend was, werd nadien door ontelbare fabrikanten nagebouwd onder licentie. Ondermeer door Bell en ATEA.

Een object uit de verzameling van Carlos Bekaert.

3.4.7 De eerste bureeltelefoon

Daar waar oorspronkelijk vooral muurtelefoons werden geleverd, was dit voor bedrijven en vrije beroepen niet altijd even handig. Zij opteerden voor een toestel dat op een bureel kon worden geplaatst, en dat toch **accordeerde met het meubilair** van de eigenaar. Een typisch toestel van na de eerste wereldoorlog, een sierlijk meubelstuk.

3.4.8 Een handbediende telefooncentrale

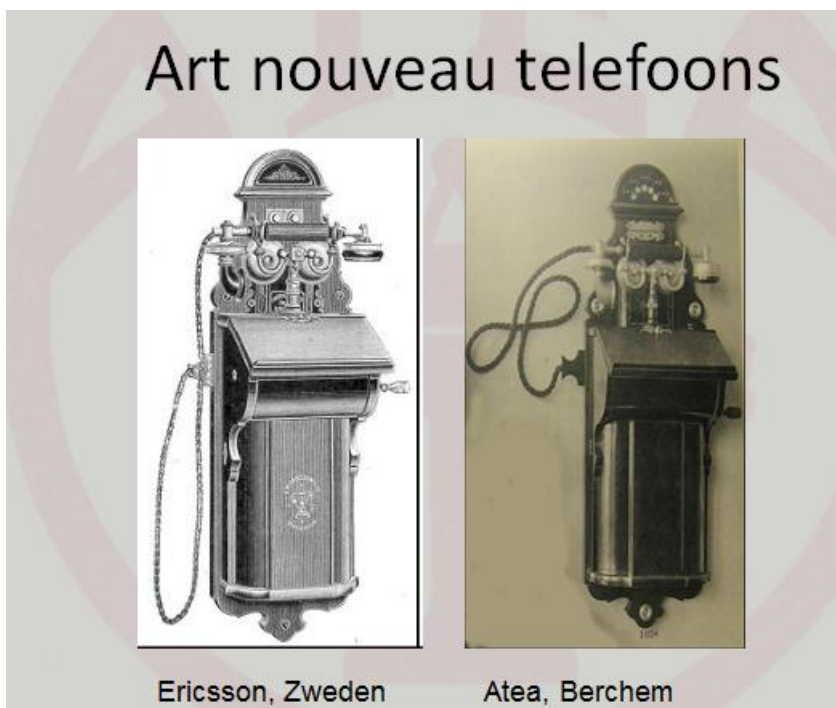

Dit is het voorbeeld van een kleine, handbediende telefooncentrale. Als een abonnee aan een zwengel draait, gaat in de centrale een bel rinkelen. De telefoniste steekt dan een stekker in deze lijn om te horen met wie de abonnee wil verbonden worden. Die wordt opgebeld en dan worden oproeper en opgeroepene met mekaar verbonden, zodat ze kunnen praten.

Toestel uit de verzameling van Jan Verhelst

3.5 Projector Belle époque

Collage oude telefoontoestellen uit de verzameling, en oude postkaarten, gerelateerd met telefonie, zie *hoofdstuk 11.1 Documenteren van de periodes op pagina 38* voor de multimedia bestanden.

Telefoneren tijdens Belle Epoque: meer achtergrond, zie

http://www.kulentuur.be/ateamuseum/telefoon_belle_epoque/

3.6 Berichten verzenden: telegram

Tijdens de belle époque kon men berichten verzenden per telegram. In het bedrijfsleven werden bv bestellingen op een gecodeerde manier gedaan. In het burgerleven werden “luxetelegrammen” gebruikt om iemand geluk te wensen. (zie jpg)

4. 1930-1960: rond WO II: Industrialisatie

C A P

CENTRAUX AUTOMATIQUES PRIVES

CENTRAUX DE 10, 22, 40, 50 ET 100 LIGNES AUX PRIX
LES PLUS REDUITS EN EUROPE, TOUT EN MAINTENANT
UNE QUALITE DE MATERIEL IRREPROCHABLE

GAGNEZ DU TEMPS ET DE L'ARGENT

LA METHODE DE COMMUNICATION
INTERDEPARTEMENTALE LA PLUS
ECONOMIQUE AU MONDE

Précision *Rapidité* *Secret* *Silence*

DIRECTION GÉNÉRALE
SERV. RECHERCHES
VENTE
SERV. COMMERCIAL
SECRETARIAT

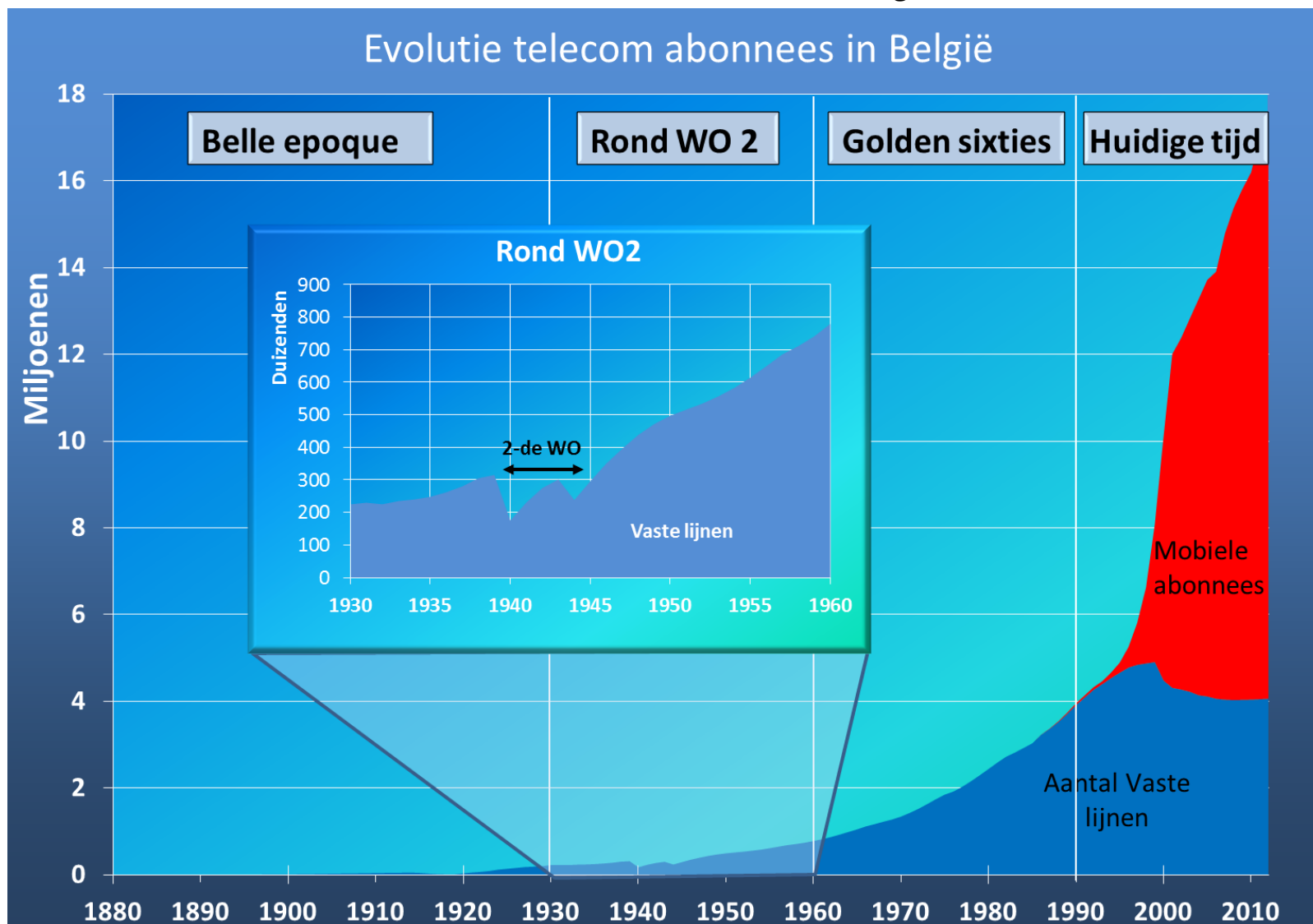
UNE INSTALLATION DE TELEPHONE PRIVE EST UNE NECESSITE DANS TOUTE ORGANISATION
COMMERCIALE OU INDUSTRIELLE MODERNE.

DES INFORMATIONS IMMEDIATES SONT A VOTRE DISPOSITION • EVITEZ L'EMPLOI D'OPERA-
TRICE • FONCTIONNE NUIT ET JOUR • FRAIS D'ENTRETIEN REDUITS • ANNEES DE SERVICE •
RELIEZ VOS DEPARTEMENTS • TELEPHONEZ VOS INSTRUCTIONS • CONTROLEZ VOTRE
PERSONNEL • CONFEREZ AVEC VOS CHEFS DE SERVICES • DONNEZ DES RENSEIGNEMENTS
IMMEDIATS A VOS CLIENTS QUI VOUS TELEPHONENT •

THE NEW ANTWERP TELEPHONE AND ELECTRICAL WORKS

Téléphone : 938.00 22, rue du Verger, 22, Anvers (Belgique) Adresse télégr. : Electrical-Anvers

4.1 Hoeveel mensen hadden telefoon rond de Tweede Wereldoorlog?

4.2 Algemene tekst

In tegenstelling tot de Belle époque periode, waar alles artisanaal werd gefabriceerd en gesprekken manueel werden opgezet, werd tijdens de industrialisatieperiode niet alleen het productieproces geautomatiseerd, maar werden ook de telefooncentrales automatisch.

Telefoon toestellen werden nu uit **metaal of metaallegeringen** gemaakt, en de opkomst van **bakeliet** veroorzaakte een geweldige evolutie in zowel productie als vormgeving.

Telefooncentrales werden opgebouwd door het combineren van intelligente elektro-mechanische componenten zoals relais, hef- en draaischakelaars enz. Door gebruik te maken van automatische centrales kon de gebruiker **zelf een verbinding opzetten**, en was hij niet gebonden aan kantooruren van de telefoniste.

Dit veroorzaakte een stijgend gebruik van telefonie in de industrie. Middenkaders begonnen in de jaren 1950 thuis telefoon te hebben, maar dat was nog niet weggelegd voor Jan met de Pet.

4.3 Logo jaren 1930-1960

4.4 Objecten

4.4.1 Huistelefonie breidt uit naar parlofonie

In de belle époque periode was er communicatie binnenshuis, en op een zeker ogenblik was er een slimmerik die een microfoon/luidspreker aan de voordeur zette, waardoor men kon praten met een bezoeker, alvorens die werd binnengelaten. "Parlofonie" was geboren.

Vanaf de jaren 1930 begon men met grote sociale appartementen, een ideale voedingsbodem voor de groei van de parlofonie. Deze bakelieten hoorn en metalen deurluidspreker zijn typisch voor de jaren 1940-1950.

4.4.2 Gemengd toestel

Einde jaren 1920 werden de eerste automatische telefoon-centrales geleverd, die de abonnee kon bedienen met een kiesschijf. Het zal echter nog tot 1970 duren alvorens het ganse Belgische telefoonnet geautomatiseerd is. Voor regio's die op overschakelen stonden werd een "gemengd" toestel geleverd. Zolang de centrale manueel was, werd de zwengel gebruikt om een gesprek op te zetten, doch van zogauw ze automatisch was, de kiesschijf.

Dit toestel werd soms ook gebruikt in bedrijven. Bv de baas kon naar buiten bellen, en gebruikte daarvoor de kiesschijf. Als hij een schakelaar omzette, kon hij intern iemand opbellen (bv de meestergast, de secretaresse), waarvoor hij de zwengel moest gebruiken.

4.4.3 Art Deco muurtoestel

Naast tafeltelefoons werden er ook muurtoestellen geleverd, de klant kon kiezen. Zowel Bell als ATEA fabriceerden dergelijke toestellen.

Dit toestel van **Bell Telephone** is bij telefoonverzamelaars erg gegeerd omwille van zijn typische **Art Deco** vormgeving. Het is gemaakt uit bakeliet.

4.4.4 Het nationaal toestel RTT 56

De Regie van Telefonie en Telegrafie bood vóór 1956 aan zijn klanten een telefoon van ofwel Bell, ofwel ATEA, duidelijk verschillende toestellen (zie afbeelding hieronder). De RTT wens-te echter over één toestel te beschikken met hun logo. Zo ontwierpen Bell en ATEA tesamen een telefoon. Eénzelfde toestel, twee fabrikanten dus.

Een tweede toestel wordt geopend getoond, om zo de "technologie" van die tijd te laten zien.

Toestellen voor 1956, geleverd aan de RTT:

ATEA

Bell

4.4.5 Zicht op de technologie rond WO II: Open toestel

- “RTT-56 A” op de bodemplaat geeft aan dat het een toestel is, gefabriceerd door ATEA
- “RTT-56 B” is de indicatie voor een BTMC toestel

4.4.6 De bureeltelefoon : de post 600

Na de tweede wereldoorlog werd de telefoon in vele KMO's een must. Daarvoor werden de zogenaamde sleutelsystemen ontworpen. Met één druk op een knop bereikt men een collega, of neemt men een buitenlijn. Met een kiesschijf kan men een extern nummer vormen.

Vormgeving en materiaalkeuze zijn typisch voor de jaren 1940/50:

- bakeliet voor de hoorn en
- zamac (een metaallegering), voor het toestel zelf.

4.4.7 Een munttoestel

Niet iedereen had telefoon, en sommigen mensen gingen in een telefooncel bellen als ze iemand moesten bereiken. Het was ook de tijd van voor de GSM, dus als u onderweg iemand moest bereiken, was een munttelefoon – in een telefooncel of een publieke plaats zoals een café- de aangewezen mogelijkheid om te bellen. Men stak een muntstuk in het toestel, en kon telefoneren.

Dit toestel werd door Bell vervaardigd, en was typisch voor de jaren 1950-1960.

4.4.8 Een kleine elektromechanische centrale

Dit is een centrale die in bedrijven werd gebruikt, ze kon maximaal 22 telefoonlijnen bedienen. Het is een toestel gemaakt door ATEA omstreeks 1960.

De centrale werkt perfect. Neem het linkse toestel, en vorm het nummer 93, en het rechtse toestel zal beginnen bellen. Haak af, en u kunt met mekaar praten!

‘(De telefoonnummers zijn op de toestellen aangebracht)

Toestel uit de verzameling van Jan Verhelst

4.5 Projectie 1930-1960

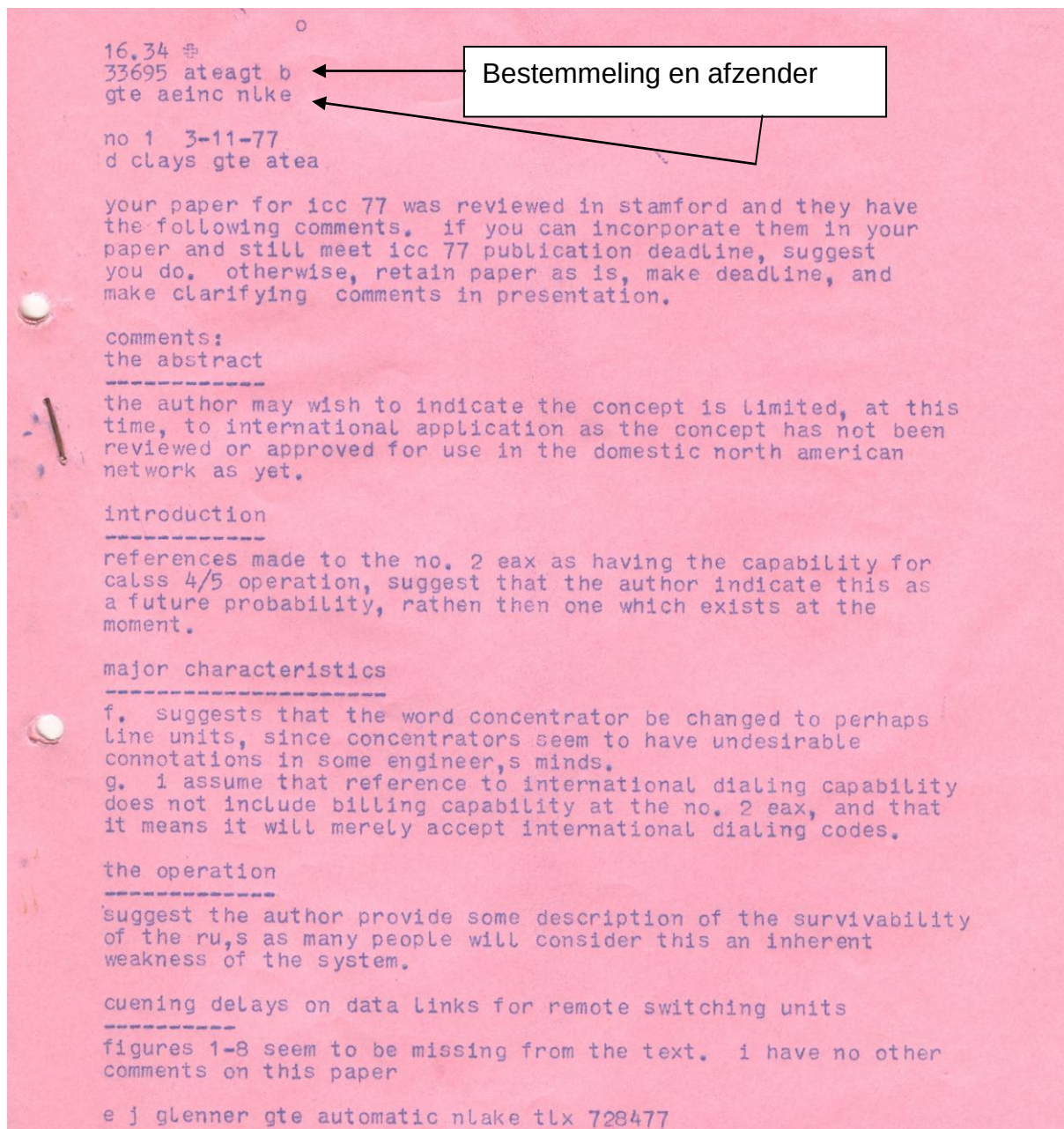
Filmpje met klank

- presentatie ATEA telefoons & centrales rond WO II
- hoe telefoneren met kiesschijf (ATT how to dial); Een Amerikaans filmpje uit 1954 om de mensen te leren hoe ze een kiesschijf moeten gebruiken.
- werkende elektromechanische centrales, een sfeerbeeld.

zie hoofdstuk 11.1 Documenteren van de periodes op pagina 38 voor de multimedia bestanden.

4.6 Berichten verzenden: de telex

De telex was een berichtendienst, die in België werd uitgebaat door de RTT via een apart telex netwerk. Men kon een andere telex “opbellen” en dan een bericht intikken via een soort terminal.

5. 1960-1990: de golden 60s: democratisering

5.1 Algemene tekst

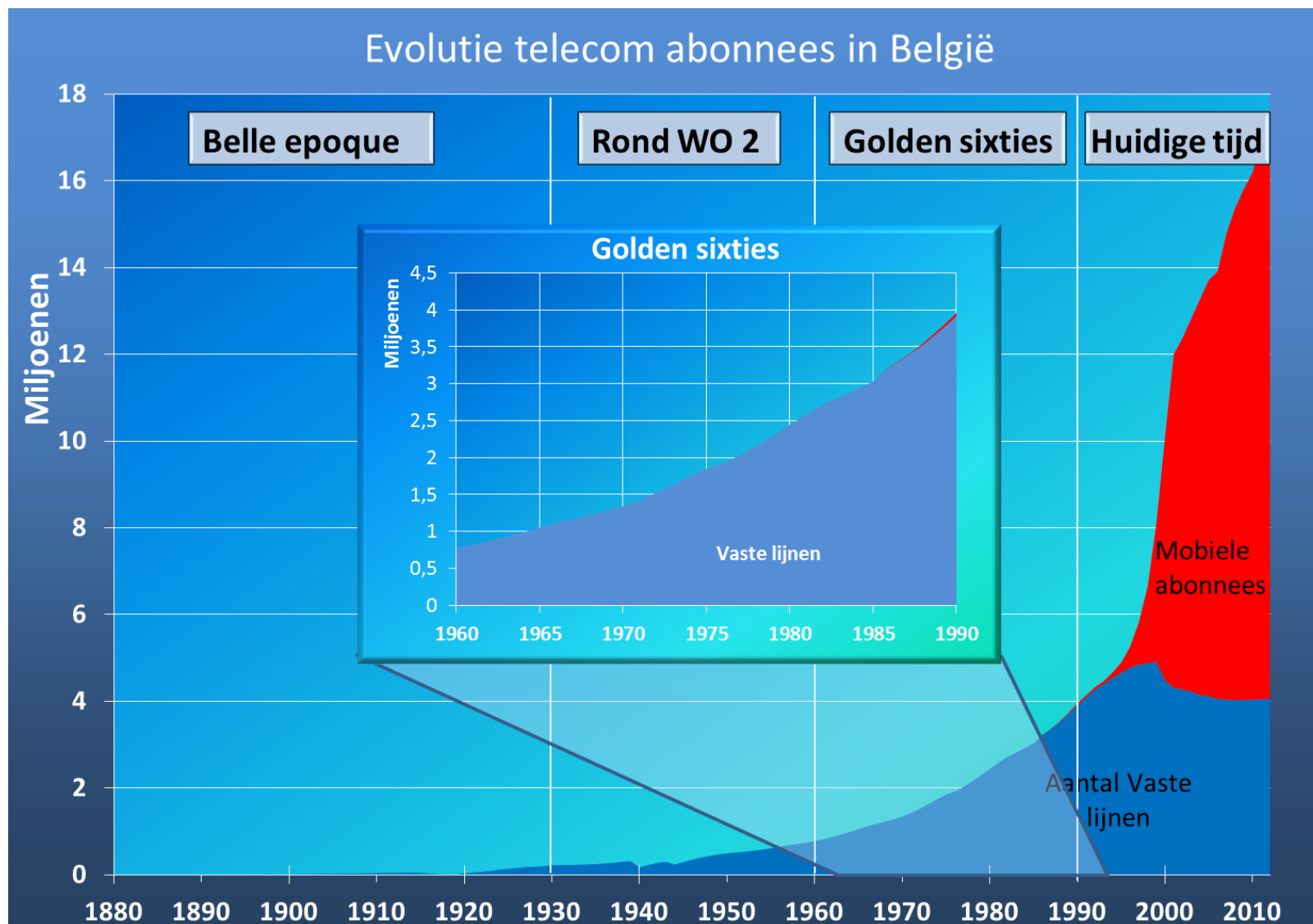
Voorbeeld van een elektronische telefooncentrale

Vanaf de golden sixties gebeurde er een democratisering van de telefonie. Bedrijven waren sowieso aangesloten op het telefoonnetwerk, maar stilaan kregen ook nageenoe alle privé personen een vaste lijn.

Materialen zoals plastic werden ingevoerd, en maakten de telefoons mooier. Elektronica in zowel de toestellen als de centrales zorgden voor meer mogelijkheden, en de benodigde oppervlakte voor de telefooncentrales werd kleiner.

Tenslotte werd alles software gestuurd, en werd het samensmelten met de datacommunicatie stap voor stap voorbereid.

5.2 Hoeveel mensen hadden telefoon in de “Golden Sixties?”

5.3 Logo periode 1960-1990

5.4 Objecten

5.4.1 Huistelefonie

De evolutie in telefonie werd ook gevolgd in de huistelefonie en parlofonie. Zowel toestellen binnenshuis als de deurluidspreker werd in plastic uitgevoerd, en als toonaangevende fabrikant behield ATEA een belangrijk marktaandeel.

In de loop der jaren 1970 werd hun positie van marktleider bedreigd door de opkomst van Aziatische fabrikanten, waardoor de toestellen goedkoper moesten worden.

5.4.2 Het nationaal toestel

1966-1976

De samenwerkende vennootschap ATEA/BELL maakt een nieuw ontwerp voor een "nationaal" toestel.

In de jaren 1960 wordt plastic het basismateriaal.

Het is gebaseerd op de "assistant" een revolutionair ontwerp van Bell Telephone en een Duitse firma. Een eerste versie dateert van 1966, dit toestel dateert van de jaren 1970.

1976-1986

Half de jaren 1970 ontwierp ATEA een nieuwe styling, die ook werd weerspiegeld in dit toestel, dat samen met Bell ontworpen werd voor de RTT.

Het was niet alleen een eigentijdse vormgeving maar ook werd het fabricatieproces geoptimaliseerd. Men vindt ook reeds elektronica onder de motorkap.

De centrales waren intussen elektronisch geworden, en cijfers konden duidelijker en sneller worden doorgegeven met een klavier in plaats van een kiesschijf.

1986-1993

Na 1986 is er andermaal een nieuw nationaal toestel voor de RTT, met een volledige nieuwe vormgeving. De laatste generatie was van Bell. Het toestel had conform de toenmalige markt enkele geavanceerde mogelijkheden zoals handenvrij bellen, tien nummers stockeren en herhaling van het laatst gevormde nummer.

Nadien werd de markt van telefoons vrijgegeven, en werd door de overheid enkel technische normen opgelegd.

5.4.3 De bureeltelefoon “post 800”

Na het grote succes van de “post 600” in de jaren 1949-1964 werd een herziene en verbeterde versie uitgebracht, de 800 serie, waarvan meer dan 2 miljoen toestellen aan de man zijn gebracht. Zij werden gebruikt bij KMO's en lieten vlot interne en externe bedrijfscommunicatie toe.

In tegenstelling tot hun oudere broers zijn zij, overeenkomstig de tijdsgeest gemaakt uit **plastiek**.

5.4.4 De datatelefoon DATEA 2000

In de jaren 1980 begon de datacommunicatie meer en meer aan belang te winnen, maar er was geen apart netwerk voor data, men gebruikte modems over telefoonlijnen.

Betalingen met Bancontact/mr. Cash en kredietkaarten werden legio. Om die betalingen veilig te kunnen uitvoeren, werd een **software gecontroleerde telefoon** gemaakt, die via het telefoonnet met de computers van banken samenwerkte om veilig betalingen uit te voeren. De DATEA was de eerste datatelefoon ter wereld!

Om de “technologie” te laten zien, hebben we hier een doorzichtig model geplaatst.

5.4.5 De munttelefoon van de jaren 1970

Ook de munttelefoon behield zijn waarde, en werd overeenkomstig de technologie van de jaren 1970 uitgevoerd in plastic en uitgevoerd in de typische felle kleuren van die periode. Om inflatieproblemen tegen te gaan werden geen muntstukken meer gebruikt, maar “jetons”. Men kon die bij een caféuitbater of “kotbaas” kopen aan een aanpasbare prijs.

5.4.6 Elektronische centrale

Centrales worden elektronisch en software gestuurd. Hierdoor worden ze kleiner, is de kost per lijn goedkoper, kunnen nieuwe mogelijkheden makkelijker worden ingebouwd, en zijn aanpassingen voor een klant makkelijker uit te voeren.

Deze centrale (type 8800) is een eerste software gestuurde centrale voor 6 binnenlijnen en 2 buitenlijnen, en werd veel bij KMO's en vrije beroepen ingeschakeld.

5.5 Projector “Golden sixties”

Presentatie ATEA telefoons en centrales typisch voor de periode 1960-1990.

Jaren 1970: ATEA trendsetter

Nieuwe styling telefoons

Alles elektronisch

zie hoofdstuk 11.1 Documenteren van de periodes op pagina 38 voor de multimedia bestanden.

5.6 Berichten verzenden: FAX

Het telefoonnetwerk is alomtegenwoordig. Oorspronkelijk sprak men van een “facsimile” dat werd afgekort tot FAX. Men had een systeem ontwikkeld dat een papier inscande, en over een telefoonlijn gecodeerd doorstuurde naar een gelijkaardige machine verbonden aan een andere telefoonlijn. Zo kon niet alleen tekst, maar ook grafische informatie worden weergegeven.

6. Huidige tijd

6.1 Algemene tekst

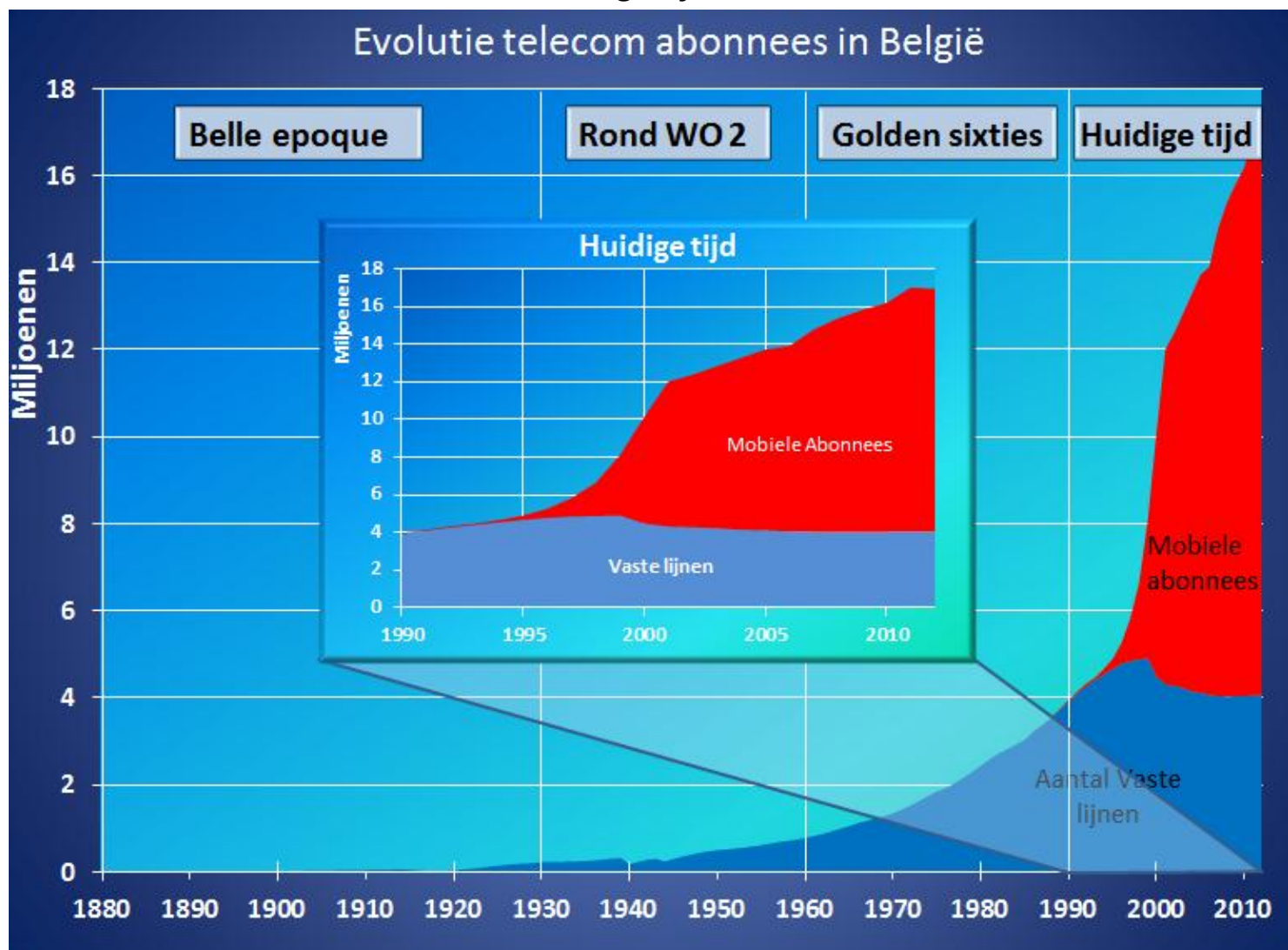

In de tijd van 2014 is alle communicatie geïntegreerd in “the Cloud”, met alle mogelijke communicatiemiddelen, bruikbaar door zowat iedereen, die het zich kan veroorloven. **En dit overall, op elk moment, met alle middelen.**

De evolutie, die klassieke telefonie heeft meegemaakt over 100 jaar, herhaalde zich met de draadloze communicatie in minder dan 20 jaar. Van een privilege voor de “happy few” tot een gebruiksvoorwerp voor nagenoeg iedereen.

Proximus was het eerste Belgische GSM netwerk, dat in 1994 het levenslicht zag, weldra gevolgd door Mobistar en Base. Voordien waren er eerder experimentele “mobilofoonnetwerken”, met loodzware “autotelefoons”.

6.2 Hoeveel mensen hebben telefoon in de huidige tijd?

Opmerking: Het aantal “mobiele abonnees” in deze grafiek moet gerelativeerd worden. Men heeft hier duidelijk meer mobiele abonnees dan inwoners in België.

Eigenlijk gaat het om verkochte SIMkaarten. Sommige mensen hebben meer dan één SIMkaart (bv professioneel en privé). Sommige kopen een nieuwe kaart bij een andere provider, en laten hun vorige verlopen. En er zijn ook buitenlanders op bezoek, die tijdelijk een Belgische SIMkaart aanschaffen.

6.3 Objecten

6.3.1 Mobiele communicatie

			
+/-1985	+/-1994	+/-2003	+/-2009

Voor het GSM netwerk waren er reeds “mobilifoons”, die meestal in een auto werden gemonteerd. Men noemde ze draagbaar, maar dat was eerder symbolisch bedoeld. Zullen we zeggen verplaatsbaar?

Vanaf 1994 kennen we een snelle evolutie van compacte GSM's. Aanvankelijk nog met zichtbare antenne en enkel basisfuncties, om dan te evolueren tot de smartphones met zeer uitgebreide mogelijkheden.

De smartphones van vandaag zijn veel meer dan enkel een telefoon. Ze integreren alle communicatieplatformen en spelen een sleutelrol in het dagelijks leven van iedereen. Smartphones evolueren razendsnel. Ze kunnen alsmaar meer, maar zijn dan ook snel verouderd.

6.3.2 Mobiele communicatie in huis

Ook “binnenhuis” of binnen het bedrijf wordt met draadloze telefoon, de zogenaamde “DECT” systemen gecommuniceerd, die via een basisstation werken, gekoppeld aan de “vaste” telefoonlijn.

6.3.3 Draadloze communicatie

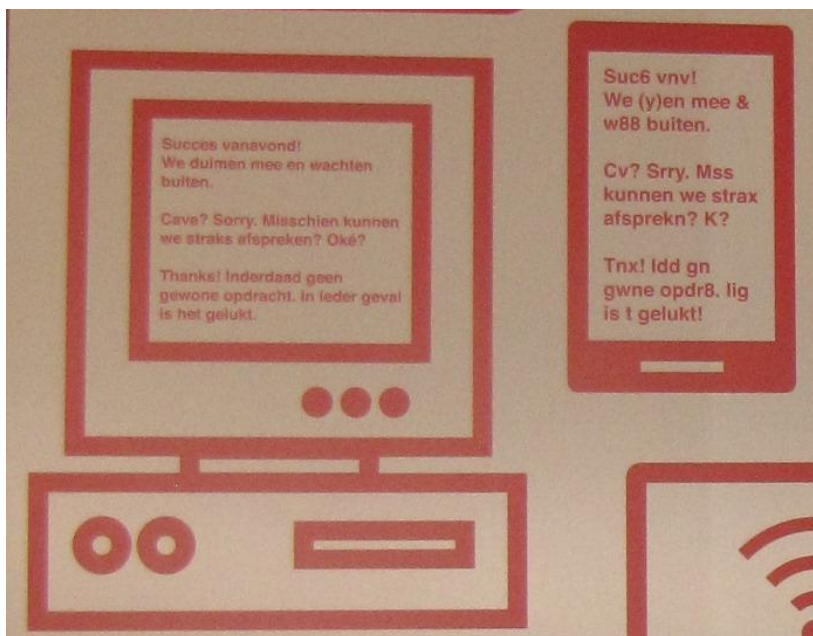

Een centraal punt in de hedendaagse communicatie is de draadloze toegang tot het internet in heel de woning en ook op publieke plaatsen. Deze dienst is gekend als “wifi”.

6.4 Berichten verzenden: Email, SMS, ...

Vandaag loopt tekstcommunicatie via SMS, E-mail en sociale media zoals twitter, whatsapp enz.

Op de achterwand ziet u ondermeer éénzelfde bericht, gezien als E-mail, en daarnaast in SMS taal.

Eenzelfde bericht in E-mail en SMS taal

Hier liggen een aantal GSM's kris kras door mekaar, om aan te geven dat, in tegenstelling tot de vroegere toestellen, deze wegwerpproducten zijn. Niet alleen de evolu-

tie van de technologie gaat razendsnel, ook de kwaliteit is van die aard dat de toestellen meestal slecht herstelbaar zijn, en na enkele jaren dienen te worden vervangen.

7. ATEA in de stad

ATEA was bij het grote publiek gekend omwille van parlofoons en verkeerslichten, waarvan het bedrijf trouwens marktleider was in België. Ondanks het feit dat de fabricatie van die producten begin jaren 1990 gestopt is, zijn zij in 2014 nog pertinent in het straatbeeld aanwezig, als je er alert voor bent.

Op een kaart worden foto's opgehangen van een aantal locaties, waar parlofoons of ATEA verkeerslichten gevonden waren.

Achtergrond : zie ook

http://www.kulentuur.be/ateamuseum/vrienden_atea_museum/ATEA_erfgoed_2014/index.htm

8. Wat betekent de naam ATEA in feite?

In de loop der tijden heeft het bedrijf verschillende firmanamen gehad, doch de merknaam is steeds ATEA geweest. ATEA is een afkorting van “Ateliers de Télé-léphone et de l’Electricité Anversoise”.

Volgens de publicatie in het staatsblad van 20 april 1892 was het bedrijf ATEA opgericht:

De maatschappij had tot doel de *fabricage, de aankoop, de verkoop en de verhuur* van apparaten en materiaal betreffende telegrafie, telefonie en elektriciteit.

Dus in het algemeen gesproken: alle industriële en commerciële activiteiten die verbonden zijn met de exploitatie of toepassing

- van **elektriciteit** in eender welke vorm,
- van de transmissie en reproductie van **spraak**,
- van de **telegrafie**, onder welke vorm dan ook ¹.

Jaar	Firmanaam	Merknaam
1892	The Antwerp Telephone and Electrical Works	ATEA
1919	The New Antwerp Telephone and Electrical Works	ATEA
1931	Automatique Electrique de Belgique	ATEA
1939	Automatique Electrique	ATEA
1962	Automatic Electric	ATEA
1970	ATEA	ATEA
1971	GTE ATEA	ATEA
1987	ATEA	ATEA
1995	Siemens Atea	ATEA

¹ bron: stichtingsakte in de annexen van het staatsblad van 20 april 1892, nr 971

9. Voor de techneuten

9.1 Telefoneren in de 4 beschouwde periodes

Een toemaatje voor de techneuten: een kort overzicht van de verschillen in telefoneren in de 4 periodes die we beschouwd hebben:

Period	Beschrijving	Wie	Hoe verbinding opzetten	Hulpmiddel	Verbinding	Technologie	Materialen
1880-1930	Belle Epoque	De Hogere burgerij	Draaien aan de zwengel Vragen aan de telefoniste	Zwengel	Draad	Elektrisch	Hout, eboniet koper
1930-1960	Rond WO II	De Industrie	Afhaken, kiestoon, nummer vormen met kiesschijf	Kiesschijf	Draad	Elektrisch	Metaal, Bakeliet, koper
1960-1990	Golden sixties	Meeste gezinnen	Afhaken, kiestoon, nummer intoetsen op klavier	Klavier met druktoetsen	Draad	Elektronisch	Metaal, Plastiek,
1990-2014	Vandaag	Nagenoeg iedereen	Voorgeprogrammeerd nummer in GSM oproepen en doorsturen	Berichten (1)	Draadloos	Software	Hoogwaardige plastics

(1) Met een kiessschijf of een toetsenklavier stuurt het telefoontoestel de cijfers één voor één naar de centrale. Bij de moderne, computergestuurde systemen stuurt de telefoon **in één bericht** alle gegevens naar de centrale, bijvoorbeeld:

- Telefoonnummer oproeper
- Telefoonnummer opgeroepene
- Gegevens rond extra mogelijkheden

10. Archiefstuk

Telefoonboekje 1886 van de private firma “Compagnie Belge du Téléphone Bell”, die in die jaren (een deel van) het Belgisch telefoonnet uitbaatte.

Bron: het stadsarchief

11. Multimedia

Op de tentoonstelling hadden we ook enkele “multimedia” U vindt hieronder een aantal verwijzingen. Ofwel zijn het directe linken naar www.youtube.com, ofwel naar bestanden op onze ateamuseum website:

http://www.kulentuur.be/ateamuseum/vrienden_atea_museum/MAS_mini_expo/multimedia/

11.1 Documenteren van de periodes

Periode	Beschrijving	Bestandsnaam op website
1880-1930	Sfeerbeeld van telefoons uit deze periode	Telefoons_en_Belle_epoque.ppt
	How to dial: een US filmpje, of beter diapresentatie uit 1927 hoe een kiesschijf te gebruiken	https://www.youtube.com/watch?v=I4t0b2iGCAw
1930-1960	Sfeerbeeld telefoons uit deze periode . Is voorzien van begeleidend muziekje uit deze periode	Telefoons_rond_WO_II.ppt
1930-1960	Sfeerbeeld van onze elektromechanische centrale in werking ,	Electromechanische_centrale_in_werking.mpg
1930-1960	Film die op een ludieke manier de werking van onze M.A.X. centrale beschrijft, rond het Franse liedje “ Madame La Marquise ” We hebben een versie met NL onderschriften, doch deze met Engelse onderschriften staat online	https://www.youtube.com/watch?v=A_cwXDK-L6c “Demo Strowger Telephone exchange with French Song”
1930-1960	1954 How to dial your phone by Bell System Een Amerikaans filmpje uit 1954 dat de klanten met hand en tand uitlegt hoe ze een kies-schijf moeten gebruiken.	Origineel: https://www.youtube.com/watch?v=PuYPOC-gCGA Vrij langdradig, samenvatting: how_to_dial_1954.mpg op onze website
	The Last Towns to Use Operators to Connect Calls - AT&T Archives	https://www.youtube.com/watch?v=jitW_yLwihI
1960-1990	Sfeerbeeld van telefoons uit deze periode	telefoons_1960_1990.ppt
Algemeen	Geschiedenis van ATEA in een notendop	geschiedenis_fijn_v15.mpg

Periode	Beschrijving	Bestandsnaam op website
Algemeen	Interview met curator Jef Vrelust	Antwerpen_telecomstad_15_12_2014.mp3
1990-2014	Atea in de stad: ATEA was tot einde jaren 1980 Belgisch marktleider van parlofoons en verkeerslichten. Hoewel sinds die begin jaren 1990 niet meer verkocht worden, zijn die nog prominent aanwezig in het stadsbeeld	http://www.kulentuur.be/ateamuseum/vrienden_atea_museum/ATEA_erfgoed_2014/index.htm

11.2 Telefoon en humor

Titel	Beschrijving	Link
Joske Vermeulen	Wereldberoemd in Vlaanderen: de sketch van Joske Vermeulen uit de Trammesantlei in Schoten (Gaston en Leo)	https://www.youtube.com/watch?v=-a1jHvp1eIA
Le télégramme - Yves Montand,	Het Franstalig nummer met het dicteren van een telegram door een smoorverliefde man aan de telefoon, was van Yves Montand en Simone Signoret, opgenomen in de jaren 1950	https://www.youtube.com/watch?v=ILbUdPUO8PE
De telefoon huult mee	Tranerige liedje van Danny Fabri en Sylvie Melody. Was oorspronkelijk in het Frans van Claude François.	http://www.youtube.com/watch?v=wR1OIiWQ8 Parodie met Paul de Leeuw en Sylvie 20 jaar later: http://www.youtube.com/watch?v=dUcLEVqEGH8
De lift, met Henk Elsink	Een cabaretnummer uit de jaren 1970 met Henk Elsink, over iemand die in een lift zit opgesloten, en probeert eruit te geraken door telefonisch hulp in te roepen, maar hij wordt van het kastje naar de muur gestuurd.	http://www.youtube.com/watch?gl=BE&v=sAltDVY8LKol Uiteindelijk in de tentoonstelling niet weerhouden, daar vrij lang en statisch.
How kids react to rotary phones	Reactie van Amerikaanse kinderen van 2014 op telefoons met kies-schijf	https://www.youtube.com/watch?v=XkuirEweZvM

Enige technische info:

- om de presentaties te bekijken hebt u powerpoint of powerpoint viewer nodig,
- De films zijn in mpeg2 formaat, hiervoor moet uw PC software aan boord hebben om DVD's te bekijken.
- raadpleeg de dichtst bijgelegen computerballeboos in geval van problemen

12. De vrienden van het ATEAmuseum

ATEA werd een deel van Siemens in 1986. In het begin van de 21ste eeuw gebeurden er een aantal herstructureringen in de telecom sector. Zo zocht Siemens voor een deel toenadering tot NOKIA om op de wereldmarkt te blijven concurreren. Toen er in het bedrijf een nakende verhuis was, werden we gewaar dat het ATEA erfgoed (objecten en documentatie) in gevaar was.

Met een aantal gelijkgestemde zielen werden “de Vrienden van het ATEAmuseum” opgericht, dat bij het management de toelating kreeg het erfgoed te vrijwaren. Er werd toenadering gezocht tot het MAS, waar het erfgoed nu is ondergebracht.

Naast een aantal uitgaven over het bedrijf (boeken, DVD's) is dit nu een tentoonstelling waar het erfgoed tot zijn recht komt.

13. Bronnen

- 1) Objecten
 - Alle objecten komen uit de telefoonverzameling van het MAS, tenzij anders vermeld
- 2) Bronnen van informatie:
 - ATEA archief in het MAS en in het Sint Felix archief
 - Verhelst Jan, *"Fragmenten uit de ATEA-geschiedenis"*, uitgave in eigen beheer, 2008
 - Verhelst Karel en Verhelst Jan, *"ATEA-verhalen"*, uitgave in eigen beheer, 2013.
 - NN, *"Bell Telephone Manufacturing Company 1882-1982"*, uitgave BTMC ter gelegenheid van hun 100jarig bestaan in 1982.

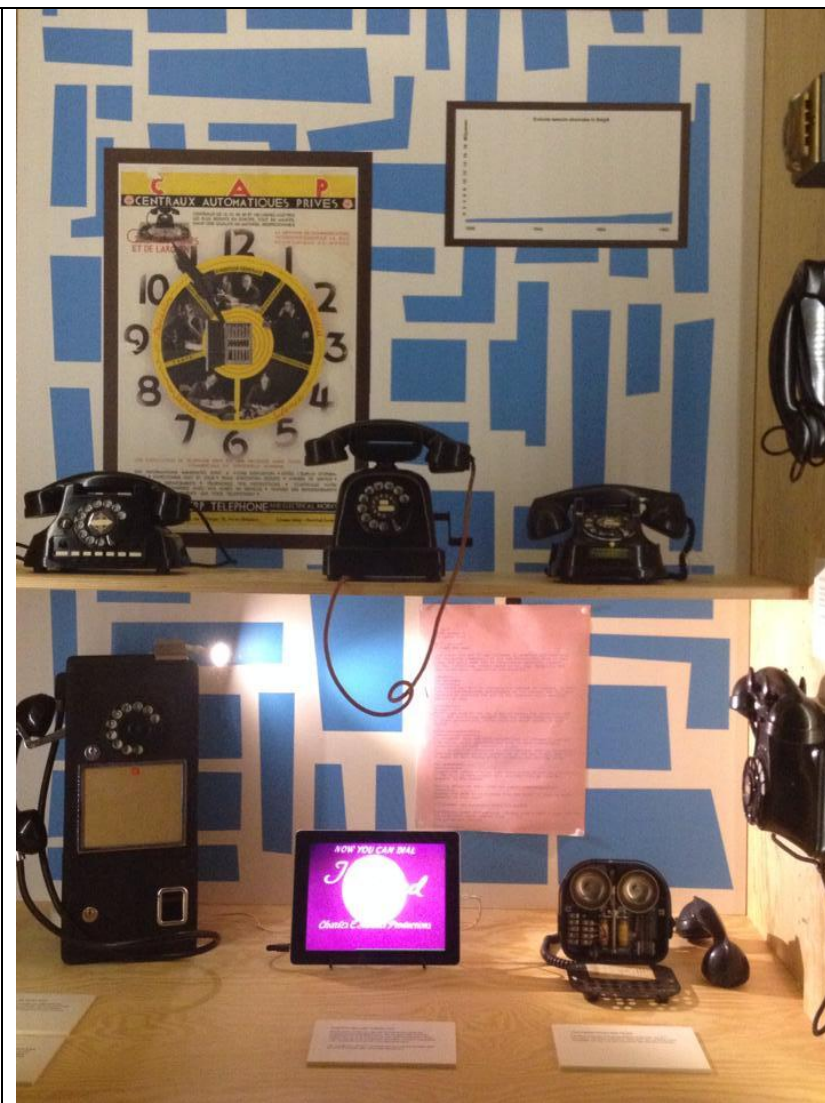
COLOFON Antwerpen telecomstad	
Algemene coördinatie:	Carl Depauw
Samenstelling:	De Vrienden van het Ateamuseum: Erik De Cooman, Lode De Raedt, Karel Verhelst, Jan Verhelst MAS: Jef Vrelust, Liene Conard
Coördinatie:	Annelies Valgaeren
Publiekswerking:	Cathy Pelgrims
Collectiebeleid/behoud en beheer:	Astrid Hendrix, Bram Janssens, Freddy Lansu
Pers en communicatie:	Fara Deburchgrave, Nadia De Vree, Liene Conard Karen Vandenberghe
Evenementencoördinatie:	Charlotte Schram
Grafische vormgeving:	Karin Vettors Volta Jolien Cuypers, Thomas Van Mol
Tekstredactie:	Jef Vrelust, Charlotte Schram, Cathy Pelgrims
Vertalingen:	Oneliner
Multimedia:	Digipolis: Timothy Goetmaecker Play
Bruikleengevers:	Carlos Bekaert, Tom Bertels, Filip Van Steenkiste, Jan Verhelst, Erik De Cooman, Belgacom
Met medewerking van:	Luc Bruglemans, Louis De Peuter, Willy Rummens, Alex Sauwens, Frank Wouters, Freddy Cornelis, Hubert Vanooteghem, Alain Servante, Dietrich Arbenz, Pierre Dupont, Roger Conklin, Mas in Jonge Handen

Op de volgende bladzijden enkele overzichtsfoto's van de tentoonstelling.

14. Enkele overzichtsfoto's

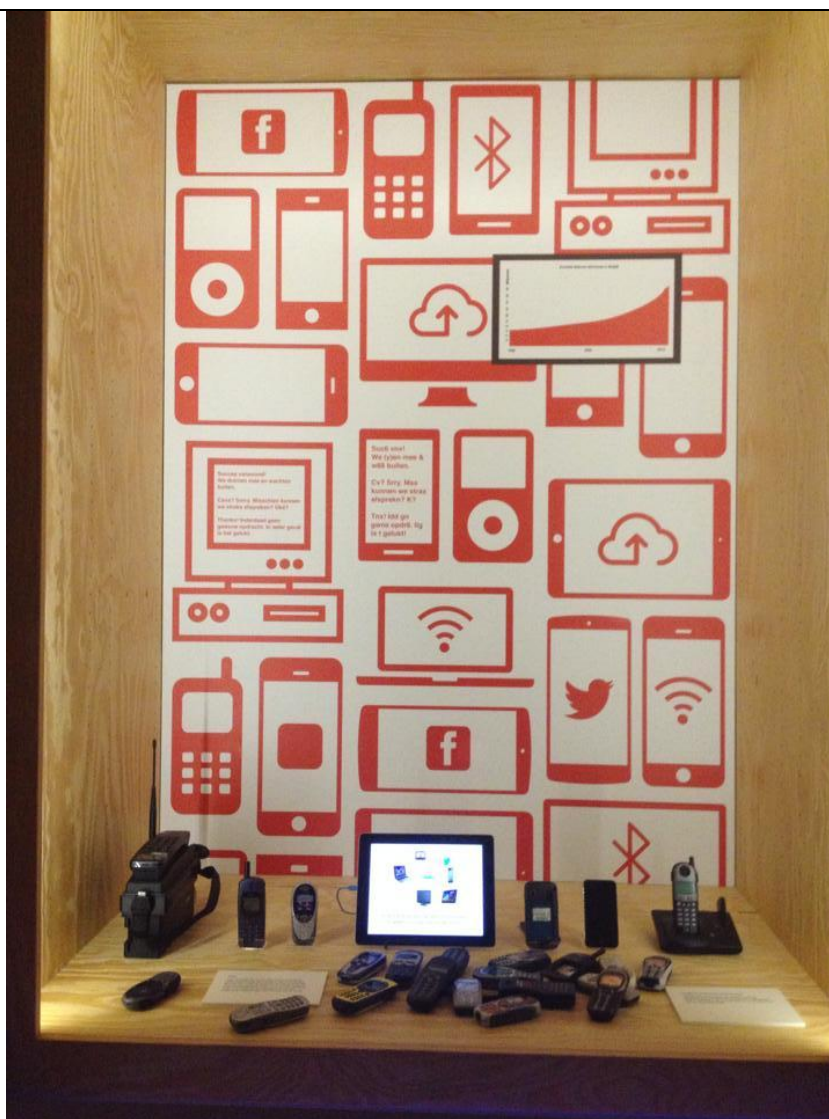
1880-1930

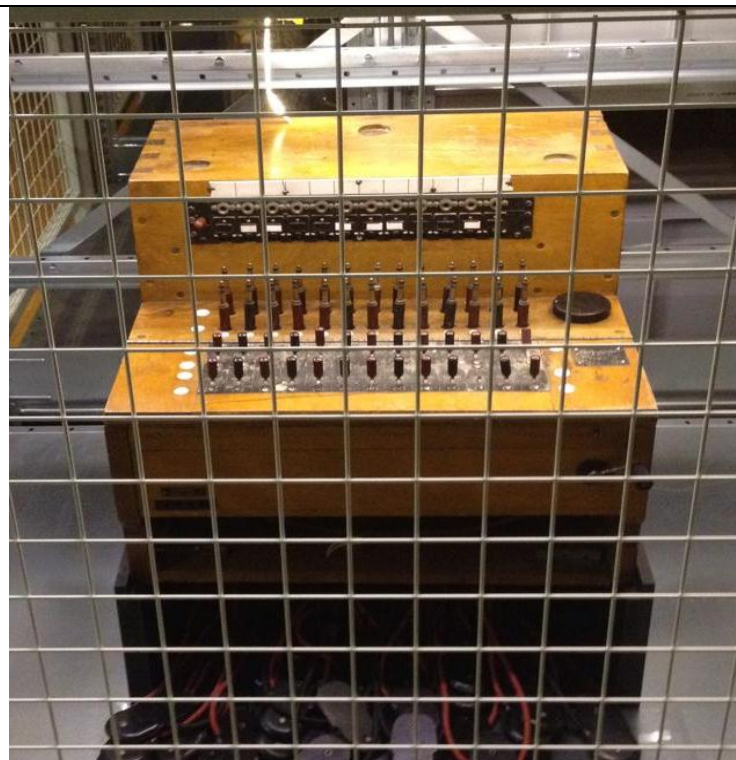
1930-1960

1960-1990

1990-2014

Handbediende centrale 1880-1930

Bezoek van Janneke Hermans, curator communicatiemuseum in Den Haag, en van Danielle Devooght en Tijn Vereenoghe (fotograaf) van het ETWIE

Telefooncel met gesproken bericht over tentoonstelling als "teaser"

ATEA in de stad

Meer foto's te zien op:

https://picasaweb.google.com/117600430584518802652/20141018_antwerpen_telecomstad_MAS?authuser=0&authkey=Gv1sRgCOS6ose3j7O6BQ&feat=directlink

Persknipsels op: http://www.kulentuur.be/ateamuseum/vrienden_atea_museum/MAS_mini_expo/pers.htm

14.1 Kranteartikels

28 HET NIEUWS UIT UW STREEK

VRUGDAG 5 DECEMBER 2014 HET NIEUWSBLAD

uwgemeente@nieuwsblad.be

'Antwerpen was vroeger beroemd als telefoonstad'

Oud-medewerkers ATEA maken mini-expo in MAS over telefonie

Zes jaar nadat de telefoon was uitgevonden in Amerika, opende in Antwerpen al een eerste telefoonfabriek. In het Kijkdepot in het MAS loopt tot 8 februari 2015 een bescheiden expo over Antwerpen als telefoonstad.

MAAIKE FLOOR

ANTWERPEN In een tijd waarin de laatste telefooncellen stiltejes uit het straatbeeld verdwijnen, dreigt het roemrijke verleden van Antwerpen als telefoonstad vergeten te worden. Niet als het aan De Vrienden van ATEA ligt, een van de oudste telecombedrijven van Antwerpen. In 2008 schonken de oud-medewerkers hun collectie aan het Museum Aan de Stroom en nu zijn die oude telefooncentrales en telefoontoestellen voor het eerst te bewonderen in het Kijkdepot van het MAS.

Op de Wereldtentoonstelling van 1885 kon de Antwerpenaar via een telefoonlijn luisteren naar een concert dat in Brussel werd uitgevoerd

'We hopen dat er ook nog een grotere tentoonstelling komt, maar dit is alvast een begin om de aandacht te vestigen op de belangrijke rol die Antwerpen gespeeld heeft in de telefonie', zegt Jan Verhelst. Samen met zijn broer Karel Verhelst werkte hij jarenlang bij ATEA, eerst in Berchem en vanaf 1972 in Herentals. 'Nadat Alexander

Graham Bell in 1876 de telefoon had uitgevonden, werd in 1882 in Antwerpen al Bell Telephone Manufacturing & Company opgericht door Amerikaanse firma's en lokale geldschieters. Tien jaar later kwam ATEA daarbij. Antwerpen was een echte industriestad en een havenstad en lag bijzonder centraal, vandaar de keuze voor Antwerpen. Het was ook goedkoper om hier te produceren dan de toestellen te vershippen en in te voeren.'

Op de Wereldtentoonstelling van 1885 kon de Antwerpenaar via een telefoonlijn al luisteren naar een concert dat in Brussel werd uitgevoerd. 'En in dezelfde periode was er een café in de De Keyserlei waar je, dankzij een telefoonlijn, de optredens in een café aan

de Kaaien kon beluisteren', vertelt Jan Verhelst, die zelf nog een telefoonboekje uit 1886 in bezit heeft.

Parlofoons

In die beginperiode waren het alleen notarissen, dokters en politici die een telefoon hadden. Vanaf 1930 begon de tele-

Arbeiders van ATEA aan het werk in de Boomgaardstraat rond 1901. In 1972 verhuisde het bedrijf naar Herentals. Foto: hnb

Jan en Karel Verhelst bij de telefooncel in het MAS. Foto: joh

foon ook door te dringen in de industrie. 'Vanaf de jaren dertig maakte ATEA ook parlofoons, die in zowat alle nieuwe appartementsblokken werden bevestigd. In sommige van die blokken hangen nog steeds ATEA-parlofoons, al zijn het dan recentere exemplaren.

Stoplichten werkten ook met hetzelfde type schakelaars, dus die maakte ATEA ook.

Van koperdraad tot software

ATEA werd in 1986 verkocht aan Siemens, den Bell werd Alcatel, en ondertussen Alcatel-

Lucent. Jan Verhelst: 'Van ambachtelijke bedrijven die schrijnwerkers in dienst hadden voor de houten kasten, en die hout, ijzer, koper en koperdraad als grondstoffen gebruikten, draait het bij telefoniebedrijven nu om software die in goedkope landen wordt geproduceerd. Wat hier is overgebleven, is de dienstverlening. Bijna alle communicatie is draadloos. Mensen bellen ook niet meer naar een plaats, maar naar een persoon.'

Nog even en kinderen weten niet meer wat een telefooncel is en waar die voor diende. 'Toen we hoorden dat alle telefooncellen eind 2015 uit het straatbeeld zouden verdwijnen, hebben we er nog snel één op de kop getikt om in het MAS te zetten. We mogen alleen niet vergeten hoe belangrijk en beroemd Antwerpen was als telefoonstad. Dat stukje geschiedenis willen we hier laten zien.

De standaard 5 december 2014

OUD ATEA-MEDEWERKERS MAKEN MINI-EXPO IN MAS OVER TELEFONIE

‘Antwerpen was vroeger beroemd als telefoonstad’

Zes jaar nadat de telefoon was uitgevonden in Amerika, opende in Antwerpen al een eerste telefoonfabriek. In het Kijkdepot in het MAS loopt tot 8 februari 2015 een bescheiden expo over Antwerpen als telefoonstad.

MF

In een tijd waarin de laatste telefooncellen stilletjes uit het straatbeeld verdwijnen, dreigt het roemrijke verleden van Antwerpen als telefoonstad vergeten te worden. Niet als het aan De Vrienden van ATEA ligt, één van de oudste telecombedrijven van Antwerpen. In 2008 schonken de oud-medewerkers hun collectie aan het Museum Aan de Stroom en nu zijn die oude telefooncentrales en telefoontoestellen voor het eerst te bewonderen in het Kijkdepot van het MAS.

‘We hopen dat er ook nog een grotere tentoonstelling komt, maar dit is alvast een begin om de aandacht te vestigen op de belangrijke rol die Antwerpen gespeeld heeft in de telefonie’, zegt Jan Verhelst. Samen met zijn broer Karel Verhelst werkte hij jarenlang bij ATEA, eerst in Berchem en vanaf 1972 in Herentals. ‘Nadat Alexander Graham Bell in 1876 de telefoon had uitgevonden, werd in 1882 in Antwerpen al Bell Telephone Manufacturing & Company opgericht door Amerikaanse firma’s en lokale geldschietters. Tien jaar later kwam ATEA daarbij. Antwerpen was een echte industriestad en een havenstad én lag bijzonder centraal, vandaar de keuze voor onze stad. Het was ook goedkoper om hier te produceren dan de toestellen te vershippen en in te voeren.’

In de beginperiode waren het alleen notarissen, dokters en politici die een telefoon hadden. Vanaf 1930 begon de telefoon ook door te dringen in de industrie. 'Vanaf de jaren dertig maakte ATEA ook parlofoons, die in ongeveer alle nieuwe appartementsblokken werden bevestigd. In sommige van die blokken hangen nog steeds ATEA-parlofoons, al zijn het dan recentere exemplaren. Stoplichten werkten ook met hetzelfde type schakelaars, dus die maakte ATEA ook.'

Van koperdraad tot software

ATEA werd in 1986 verkocht aan Siemens, Bell werd Alcatel, en ondertussen Alcatel-Lucent. 'Ooit waren ze ambachtelijke bedrijven die schrijnwerkers in dienst hadden voor de houten kasten, en die hout, ijzer, koper en koperdraad als grondstoffen gebruikten, nu draait het bij telefoniebedrijven om software die in goedkope landen wordt geproduceerd', zegt Verhelst. 'Wat hier is overgebleven, is de dienstverlening. Bijna alle communicatie is draadloos. Mensen bellen ook niet meer naar een plaats, maar naar een persoon.'

Nog even en kinderen weten niet meer wat een telefooncel is en waar die voor diende. 'Toen we hoorden dat alle telefooncellen eind 2015 uit het straatbeeld zouden verdwijnen, hebben we er nog snel één op de kop getikt om in het MAS te zetten. We mogen niet vergeten hoe belangrijk Antwerpen was als telefoonstad

Een gelijkaardig artikel verscheen in de Gazet Van Antwerpen (zelfde redactie)